

Johanna Bottema is geboren op 16 april 1918 in Laren. Ze was de dochter van Tjeerd Bottema (1884-1978) en Cornelia Alida Hillegonda van Amstel (1887-1968). Ze had een oudere zus Hil (1913). Ze kwam uit een kunstzinnige familie. Haar vader was een Nederlands schilder, tekenaar, illustrator en boekband-ontwerper, haar zus Hil was illustrator en haar oom Tjerk Bottema was beeldend kunstenaar. Het gezin ging wonen in Katwijk.

In 1933 werden op Denkdag (22 februari) acht verspreide padvindsters in Katwijk geïnstalleerd. Johanna was één van hen en ze werd ronde leidster. Eind 1933 wordt in De Padvindster vermeld dat ze een prijs ontvangen heeft voor illustraties die ze gemaakt heeft. In februari 1934 werd de groep officieel gestart en kreeg de naam Brittenburggroep. Er waren toen al meer padvindsters en er was zelfs met kabouters gestart. De Brittenburggroep is mede-opgericht door Truus Parlevliet. Voor haar verpleegster-opleiding ging zij in Leiden naar school, waar zij ook naar de padvindsters ging. Toen ze 18 jaar was wilde zij ook in Katwijk een padvindstersgroep oprichten.

Zus Hil was in 1934 Oehoe bij de Wegeli kabouters in Den Haag. Ze maakte in die tijd ook al een illustraties in De Padvindster.

Johanna verhuisde met haar ouders in 1942 naar Leiden nadat de kust verboden gebied was verklaard en de villa waar ze woonden in Katwijk was afgebroken. Ze illustreerde met haar zus diverse prentenboekjes. Johanna en Hil werkten mee aan de serie kinderboeken

Volkskunst en kinderkunst onder redactie van Johanna Riemens-Reurslag die in 1940 en 1941 verschenen. Deze boekjes vielen in goede aarde bij de bezetter. Johanna tekende de illustraties bij het prentenboek *De geschiedenis van Betsie het paard*, met idyllische plaatjes van het boerenleven en Hil maakte boekjes waarin volkskunst een prominente rol speelde. Ze hadden geen politieke bijbedoelingen maar waren oprecht, en in de gegeven context nogal naïef, geïnteresseerd in volkskunst en heemkunde.

In april 1944 werd Johanna opgepakt door de Duitsers wegens het helpen van joodse kinderen. Het laatste jaar van de oorlog bracht ze in kampen door. Op 8 augustus kwam ze terecht in Kamp Vught en werd tewerkgesteld bij Philips. Hier maakte ze tekeningen van medegevangenen. Op 9 september 1944 kwam ze aan in concentratiekamp Ravensbrück.

Op 28 februari 1945 is Johanna Bottema getransporteerd vanuit Reichenbach naar concentratiekamp Neuengamme.

Ze volgde na de oorlog een opleiding aan de Akademie van beeldende kunsten in Den Haag en werkte vervolgens als kunstschilder, tekenaar, aquarellist en illustrator in Katwijk aan Zee, Leiden, en Amsterdam van 1945 tot 1973. Bottema schilderde veel dieren uit dierentuinen en heeft vanaf 1945 veel uitheemse dieren geschilderd in Artis. Ook is zij bekend om haar illustraties in school- en kinderboeken, haar ex-libris-ontwerpen, portretten, stillevens, en stadsgezichten. Ze trouwde op 3 augustus 1949 in Amsterdam met Leo Lazarus Schwarzschild.

Johanna is overleden in Amsterdam op 28 mei 1974. Ze werd begraven op begraafplaats Westgaarde.

Het Katwijks Museum kent op de eerste etage de Bottemazaal, die naar Tjeerd Bottema is genoemd. Door zijn legaat kon in 1983 het Katwijks Museum in het voormalige redershuis ingericht en geopend worden. In deze zaal zijn, ook in wisselende samenstelling, werken te zien van Tjeerd Bottema, zijn broer Tjerk Bottema, zijn vrouw Cornelia van Amstel en hun dochters Hil en Johanna Bottema.

Meer informatie

[Johanna Bottema 1918–1974 – Genealogie Katwijk \(webtrees.net\)](#)

[Tjeerd Bottema - Wikipedia.](#)

[Johanna Bottema - Wikisage](#)

[Johanna Schwarzschild-Bottema \(Laren \(N-H\), 16 april 1918 - Amsterdam, 28 mei 1974\) - Netwerk Oorlogsbronnen](#)

[De padvindster, jrg 8, 1933, no. 10, 15-11-1933 » 15 nov 1933 - Pag. 5 | Delpher](#)

[De padvindster, jrg 9, 1934-1935, no. 2, 15-03-1934 » 15 maa 1934 - Pag. 12 | Delpher](#)

[SGKJ-Nieuwsbrief 36_4.pdf \(hetoudekinderboek.nl\)](#)

[Archieven.nl - TPC.EC.I.K.B.023 Politiek gevangene Anna Heringa-Jongbloed \(NIOD](#)

[Instituut voor Oorlogs-, Holocaust- en Genocidestudies\)](#)

[Brittenburggroep - Scoutpedia.nl \(scoutwiki.org\)](#)

[Padvindsters in Katwijk \(historievankatwijk.nl\)](#)

Foto: Leiding en meisjes in de dertiger jaren

Dit verhaal is onderdeel van *Scouts in de oorlog*, een verzameling verhalen als eerbetoon aan al die (oud) scouts die zich ingezet hebben voor onze vrijheid en hulp aan de medemens of die slachtoffer werden van oorlogsgeweld, in Nederland en het verre oosten. Met de verhalen willen we inspiratie bieden aan de scouts van nu, in hun wekelijkse activiteiten en als voorbereiding op hun bijdrage aan lokale herdenkingen. Kijk op <http://vrijheid.scouting.nl> voor meer informatie en alle andere verhalen.